

Organiziranost Slovanske knjižnice – Centra za domoznanstvo in specialne humanistične zbirke

Ljubljana, februar 2010

Potrjeno s strani sveta Mestne knjižnice Ljubljana in članov strokovnega sveta dne
7.5.2010

Vsebina:

1. Uvod

- 1.1. Kratka zgodovina Slovanske knjižnice
- 1.2. Domoznanska funkcija znotraj MKL
- 1.3. Medsebojna prepletenost humanistične usmerjenosti knjižnice in domoznanske dejavnosti - vizija razvoja
- 1.4. Območje
- 1.5. Koordinacija dejavnosti - mreženje

2. Opredelitev vsebin za izbor domoznanskega gradiva

3. Pridobivanje gradiva

- 3.1. Smernice za pridobivanje gradiva
- 3.2. Pridobivanje domoznanskih gradiv
- 3.3. Pridobivanje humanističnih zbirk

4. Obdelava gradiva

5. Postavitev zbirk in referenčna dejavnost

- 5.1. Zbirke
- 5.2. Referenčna dejavnost in izposoja

6. Prireditvena in promocijska dejavnost

- 6.1. Prireditve
  - 6.1.1. Ciklične prireditve v dvorani
  - 6.1.2. Razstave
  - 6.1.3. Strokovne prireditve
- 6.2. Publiciranje
  - 6.2.1. Drobni tiski
  - 6.2.2. Projekt: zbornik
  - 6.2.3. Strokovno in poljudno publiciranje

7. Sodelovanje

8. Zaključek

Viri

1. UVOD

Pričujoči dokument opredeljuje organiziranost dejavnosti v Slovanski knjižnici (v nadaljevanju SLK) in določa osnovna razmerja med domoznansko vlogo in humanističnim značajem knjižnice, ki je v okviru Mestne knjižnice Ljubljana (v nadaljevanju MKL) opredeljena kot **Center za domoznastvo in specialne humanistične zbirke**¹. Temelji za ta dokument so postavljeni v Strateškem načrtu MKL 2009-2012. Terminski plani bodo opredeljeni v vsakokratnem letnem načrtu dela.

V prestolnici države se domoznanska dejavnost splošne knjižnice v njenem najbolj klasičnem pomenu prekriva s tovrstno dejavnostjo NUK in z zbirkami številnih muzejev in arhivov. Verjetno je tudi to eden od razlogov, zakaj je domoznanska dejavnost splošnih knjižnic na območju Ljubljane ostala relativno nerazvita in razdrobljena. SLK mora s prevzemanjem te naloge natančno definirati namen in cilje te dejavnosti v svoji notranji strukturi ter svoj značaj in naloge znotraj MKL, da bi se izognila podvajanju in oblikovala svojo lastno prepoznavnost na nacionalnem nivoju.

1.1. Kratka zgodovina Slovenske knjižnice

SLK je bila ustanovljena leta 1946 kot ljubljanska okrožna študijska knjižnica, pri čemer je nasledila celoten fond in prostore (v Turjaškem dvorcu) nekdanje **ljubljske Mestne knjižnice**, ki jo je leta 1901 ustanovil takratni župan Ivan Hribar.

Mestna knjižnica (sprva vključena v okvir mestnega arhiva v prostorih magistrata) je delovala kot dragoceno dopolnilo ljubljanske Študijske knjižnice. Ta je namreč do leta 1918 dobivala le dolžnostne knjižne izvode iz nekdanje Kranjske. Tri leta po ustanovitvi ljubljanske Mestne knjižnice pa je pesniku Antonu Aškercu kot njenemu prvemu knjižničarju uspelo dobiti izvode vseh časnikov, ki so izhajali v slovenskih deželah in med izseljenci. Tako je leta 1905 na magistratu nastal poseben oddelek, ki je deloval kot prva slovenska časnikarska knjižnica. SLK zato še danes poleg drugega gradiva hrani in izposoja vrsto slovenskih pokrajinskih listov, ki so izšli do prve svetovne vojne ter zbirko slovenskih in tujejezičnih knjižnih redkosti, s katerimi se lahko pohvali samo nekaj podobnih (nearhivskih) ustanov v Sloveniji.

Dokument, ki je leta 1946 opredeljeval novonastalo SLK kot ljubljansko okrožno študijsko knjižnico, je kot posebno nalogo knjižnice določal sistematično zbiranje, strokovno obdelovanje, hranjenje in predstavljanje knjižničnega **gradiva, ki zadeva mesto Ljubljano in okolico** s kulturnozgodovinskega, umetnostnega, znanstvenega, socialnega in gospodarskega vidika. Ta domoznanska naloga se je v SLK izvajala kot rdeča nit njenega delovanja (čeprav v različnih časovnih obdobjih različno intenzivno) prav do današnjih dni. Nadaljnja naloga iz ustanovitvenega

---

¹ Organigram Mestne knjižnice Ljubljana vključuje dve knjižnici kot posebna centra: Slovansko knjižnico kot Center za domoznastvo in specialne humanistične zbirke in Pionirsko knjižnico kot Center za mladinsko književnost in bibliopedagoške dejavnosti.

akta je **zbiranje knjig in periodike v slovanskih jezikih**, "ki naj posredujejo znanje o slovanskih narodih in njihovem življenju". Te usmeritve so ostajale nespremenjene skozi desetletja delovanja. SLK naj bi bila še posebej pozorna na novejšo in sodobno slovansko literaturo. Te naloge SLK ni nikoli zanemarila, vendar je pri njenem izpolnjevanju večkrat naletela na zunanje ovire. Nenaklonjeni zgodovinski položaji so včasih precej oteževali njeno zbirateljsko delo, včasih pa celo preprečili, da bi knjižnica svojo nalogo celostno opravila – nekateri stiki s sorodnimi institucijami v drugih slovanskih državah so postali redkejši, včasih pa so popolnoma zamrli. Zato so polagoma v tovrstni zalogi nastale vrzeli, ki jih je težko zapolniti. Vendar je v šestdesetletnem delovanju SLK izoblikovala prepoznaven karakter kot študentom in raziskovalcem dragocena in prijazna humanistična študijska točka v bližini fakultet in Narodne knjižnice, v zadnjem desetletju je ob izboljšanih prostorskih pogojih tudi vzpostavila kvaliteten cikel prireditveno – promocijskih dejavnosti.

Leta 1999 je mestni svet Občine Ljubljana Slovensko knjižnico potrdil kot javni zavod na področju kulture in kot samostojno specialno knjižnico humanistične usmeritve, kar je opredeljevalo njeno posebno mesto v ljubljanski knjižnični mreži. Leta 2000 je ob pomoči mestne občine rešila hud prostorski problem v starem Turjaškem dvorcu tako, da se je skupaj s splošno Knjižnico Bežigrad naselila v obnovljeni stavbi nekdanje Kuverte za Bežigradom, na Einspielerjevi 1. Ko je leta 2008 mestni svet Mestne občine Ljubljana ustanovil javni zavod **Mestna knjižnica Ljubljana**, je poleg petih splošnih knjižnic (Bežigrad, Šiška, Vič, Moste in KOŽ v Centru) v ta okvir vključil tudi SLK.

1.2. Domoznanska funkcija znotraj MKL

V notranji strukturi sicer splošne MKL ohranja SLK status specialne knjižnice in prevzema naloge domoznanske dejavnosti, ki jo je sicer že tradicionalno opravljala pred združitvijo, za celotno območje nekdanjih petih ljubljanskih splošnih knjižnic, kar pomeni poleg mestne občine Ljubljana tudi tiste primestne občine, ki bodo za opravljanje te dejavnosti pokazale interes. Prav prevzemanje domoznanske funkcije omogoča SLK, da se vključi v organigram MKL tako, da v največji meri izkoristi svoje potencialne, ne da bi za to morala bistveno spreminjati svojo dosedanje usmeritve in način delovanja.² Hkrati območne enote MKL razbremenjuje dejavnosti, za katero nimajo ustreznih pogojev in kadrovske kapacitete.

Z domoznansko dejavnostjo namreč zasledujemo veliko ciljev. S formacijo zbirke lokalno obarvanega značaja želimo pričati o vitalnosti določenega lokalnega okolja, o bogastvu njegove kulturne dediščine, hkrati pa tudi odsevati njegovo aktualno problematiko ter omogočati:

- pripadnost določenemu kulturnemu okolju
- bogatitev kulturnega okolja z lokalnimi posebnostmi

---

² Več o tem v Viziji razvoja direktorice MKL mag. Jelke Gazvoda

- razvijanje ustvarjalnosti določenega okolja in povečevanje vključenosti posameznikov znotraj ciljnih skupin.

Pravilno zastavljena domoznanska dejavnost splošni knjižnici omogoča najbolj naravno vpetost v okolje, ki mu služi. Ta vpetost je neizogibno dvosmerna:

- na eni strani omogoča uporabnikom informiranje o lokalnem okolju in identifikacijo z njim
- na drugi strani oblikuje podobo knjižnice v javnosti, krepi njen položaj in ugled v okolju ter omogoča knjižničarjem, da prepoznajo in analizirajo potrebe okolja

Oba pola sta soodvisna – ne moremo razvijati zgolj enega od njiju.

Domoznanska dejavnost MKL govori o Ljubljani kot celoti, hkrati pa tudi o tem, kakšna knjižnica je MKL. Zato sodobna domoznanska dejavnost lahko dobro opravlja svojo nalogo le, če se pojmuje kot paradni konj promocije knjižnice kot ene vodilnih kulturnih ustanov mesta, tesno povezana z

- lokalnimi ustvarjalci (njihova dela hrani, predstavlja in promovira)
- neposrednimi uporabniki (v njeni zbirki in dejavnostih obiskovalci knjižnice prepoznajo in vrednotijo lokalno okolje: bodisi domačini ali tujci, ki si sliko Ljubljane ustvarijo tudi v njeni javni knjižnici)
- okoljem, ki ga odslikava (skupine, organizacije, društva, turizem na ta način vstopajo v interakcijo s knjižnico)

1.3. Medsebojna prepletenost humanistične usmerjenosti knjižnice in njene domoznanske dejavnosti - vizija razvoja SLK

Dolgoletna usmeritev SLK, ki se odraža v njeni knjižnični zbirki, kaže na zahtevnejšo raven, zlasti primerno za študijsko, znanstveno ali strokovno delo: gradivo s področja humanističnih ved (literarne vede, jezikoslovja, zgodovine, filozofije, umetnostne zgodovine, etnologije in etnografije, teologije, sociologije) slovensko književnost, književnost v slovanskih jezikih in drugo, večinoma prevedeno svetovno književnost; literarnoteoretske, literarnozgodovinske, jezikoslovne publikacije in druge objave, povezane s slovensko in svetovno književnostjo; priročno zbirko splošnih in specialnih enciklopedij, leksikonov, slovarjev, dnevnega časopisja in druge periodike. Popularne in lahkotne prevodne literature SLK ni uvrščala v svoje področje zanimanja.

V kontekstu težav, ob katere zadevajo splošne knjižnice, ki jih v zadnjem času strokovna javnost označuje kot pretirano trivializacijo knjižnične zaloge in premajhno skrb za izboljšanje bralne kulture knjižničnih uporabnikov, lahko MKL svojim uporabnikom z zbirkami SLK ponudi na enem mestu visokokvalitetno, čeprav manj popularno in iskano literaturo (denimo vse subvencionirane izvode, ki morda niso vedno našli poti v splošne knjižnice, itd.) Status centra s posebnimi nalogami SLK omogoča, da se v večji meri posveča kvalitativnim kriterijem izgradnje zbirk in ne vrednoti svojega dela zgolj glede na količino obiska in

izposojenega gradiva. Specialne humanistične in leposlovne zbirke v SLK so dobrodošel korektiv, ki znotraj MKL lahko sčasoma tudi omogoča večjo specializacijo območnih enot in s tem izboljšano ponudbo za uporabnike MKL, ki bodo lahko glede na svoje specifične potrebe izbirali med različno orientiranimi enotami in centri MKL.

Vizija razvoja SLK se kaže v treh glavnih smereh:

- Glede zbirk v slovanskih jezikih se bo orientirala po tem, kakšne potrebe izkazuje ljubljansko kulturno okolje - glede na veliko število priseljencev iz nekdanjih jugoslovanskih republik bo poleg dosedanjih slovanskih zbirk večji poudarek dajala tudi tem vsebinam in pritegnitvi uporabnikov, ki bodo v zbirkah knjig in periodike iskali stik s svojim primarnim okoljem ali se o njem želeli informirati. Iskala bo stik z aktivnimi društvi, ki v Ljubljani zastopajo priseljence različnih slovanskih narodov in zamenjevala gradivo s sebi primerljivimi ustanovami v jezikovnih skupnostih, po katerih literaturi bo zaznala interes.
- Dajala bo močan poudarek nekomercialnemu leposlovju zlasti domače provenience, ki se zdi mnogokrat zapostavljeno v iskanju poti do bralca, kakor že dosedaj predvsem kvalitetni književni produkciji in njeni promociji s pritegnitvijo partnerjev s tega področja, predstavitvami slovenskih književnih ustvarjalcev. Temu bo v večji meri kot dosedaj dodan poudarek na ustvarjalcih iz Ljubljane in o Ljubljani.
- Glede specialnih humanističnih zbirk bo nadaljevala tradicionalne usmeritve študijske in strokovne literature s poudarkom na umetnosti, jezikoslovju in literarni teoriji in zgodovini, splošni zgodovini in etnologiji ter vzdrževala dovolj kvalitetno zbirko slovarjev, priročnikov in enciklopedij teh prioritetenih ved. Temu bo v večji meri kot dosedaj dodana domoznanska komponenta publikacij o Ljubljani s kateregakoli vidika znanstvene, strokovne in poljudne obravnave. Humanistične zbirke predstavljajo širše zaledje, ki podpira in sooblikuje ožjo domoznansko dejavnost in omogoča njeno kvaliteto. Domoznanska dejavnost bo v čim večji meri izkoriščala elektronske medije in delovala v virtualnem okolju

»Če razumemo domoznastvo samo kot negovanje tradicije in zgodovine, potem nujno zabredemo v lokalizem in izoliranost.«³ Domoznanska dejavnost je ozko specializirana in se mora, če naj pomeni kvalitetno »dodano vrednost« knjižnice, napajati iz širšega zaledja znanja – uporabnik potrebuje obsežnejši kulturni kontekst, v katerem lahko poišče povezave za razumevanje ozke, specifične vsebine, ki ga zanima. Hkrati širše obzorje od domoznanskega vodi knjižničarje stran od nevarnosti zanimanja za zgolj lokalno. To dokazujejo dobri domoznanski oddelki v večjih slovenskih mestih, vzrasli iz tradicije nekdanjih študijskih,

---

³ Citat iz članka Brede Filo: Domoznanska zbirka in domoznanske informacije, Knjižnica, 1982, št. 3-4

pokrajinskih knjižnic. Humanistični značaj knjižnice je humus, ki lahko zelo zadovoljivo napaja kvalitetne, historično podprte domoznanske vsebine. Ob tem želimo kot največja splošna knjižnica v Sloveniji nadgraditi klasično pojmovanje domoznanske dejavnosti z modernejšimi opredelitvami v smislu »local studies collections«. Uporaba domoznanskih zbirk v tujini v zadnjih petidvajsetih letih konstantno narašča, saj so vladne iniciative začele dajati večji poudarek vlogi knjižnic pri socialni vključenosti in vseživljenjskem učenju, kar je že sicer tradicionalna vloga domoznanskih oddelkov. (Reid, 2003) Tako socialna vključenost kot vseživljenjsko učenje sta odvisna od razširjanja dostopnosti, pri čemer gre po eni strani za doseganje tistih, ki se počutijo izključeni iz skupnosti in njihovo pritegnitev v knjižnico, po drugi strani pa za povečanje dostopnosti knjižničnih gradiv in storitev na nacionalnem (tudi globalnem) nivoju. Tovrstno razširjanje dostopnosti bi lahko poimenovali tudi »informacijska vključenost«. Ta aspekt ima velik vpliv na nadaljnji razvoj domoznanskih oddelkov knjižnic – bistvo tega razvoja je, da danes lokalne domoznanske zbirke lahko (in morajo biti) hkrati tudi globalne – z enim samim klikom zbirke o domačem kraju postanejo del tesno povezane mreže informacij. S tem naš daljnosežnejši cilj postaja tudi:

- doseganje in omogočanje čimvečje informacijske vključenosti uporabnikov
- aktivno kreiranje virtualnega okolja lokalne skupnosti, ki s tem postaja globalno dostopno, ustvarja pestrost
- z negovanjem in promoviranjem kulturne dediščine različnih vrst obramba pred negativno globalizacijo v smislu ogroženosti lokalne identitete, poenotenja in »poneumljanja« kultur

Vpliv digitalne dobe na domoznansko delo je v največji meri ta, da prej relativno izolirani domoznanski oddelki znotraj splošne knjižnice postajajo del njene osnovne ponudbe in se morajo kot taki aktivno vključevati v razvoj informacijskih tehnologij v knjižnici. Tudi zaradi nekaterih omejitev prostora SLK glede fizične postavitve zbirk je cilj domoznanske dejavnosti SLK formiranje čimveč elektronskih, virtualnih domoznanskih vsebin, ki pa seveda imajo zaledje v fizičnem gradivu v skladiščnem delu knjižnice.

1.4. Območje

Opredelitev domoznanskega območja naj bi določali identifikacijski dejavniki, ki zmorejo povezati določeno skupino ljudi, za katero se domoznanska zbirka organizira kot nekakšen kolektivni spomin. (Novljan, 2005) Najnovejše strokovne smernice priporočajo, naj bo domoznansko območje vezano na geografsko območje občin, ki jih knjižnica pokriva v skladu z ustrežno zakonodajo. (Domfest, 2009) Z združitvijo ljubljanskih splošnih knjižnic v enotno MKL nasledimo domoznanska območja vsake od njih, pri čemer gre za nehomogen zbir urbanih in primestnih, celo ruralnih lokalnih skupnosti. Ta nehomogenost se nujno odraža v zasnovi domoznanskih vsebin (glej poglavje 2., razdelek D).

Določitev območja:

Vsem občinam v mreži MKL je potrebno predstaviti domoznansko dejavnost in jih pozvati k sofinanciranju te dejavnosti. Na podlagi pripravljenosti primestnih občin za sofinanciranje te dejavnosti se določi domoznansko območje.

Obvladovanje območja:

Ker gre za razvejano mrežo krajevnih knjižnic v več občinah in veliko ter nehomogeno domoznansko območje, ki ga MKL pokriva, bi v SLK potrebovali **še eno dodatno zaposlitev** za obvladovanje tega problema.

Ob fizičnem združevanju domoznanskih zbirk območnih enot kontaktne osebe za domoznanstvo delovni skupini iz SLK predajo

- natančen popis geografskega območja svoje območne enote,
- seznam večjih krajev,
- zbirnik večjih kulturnih in naravnih znamenitosti
- seznam posebnih producentov domoznanskega gradiva svojega območja, če ga imajo (podjetja, šole, društva...) in seznam serijskih publikacij območja, ki so ga zbirale.

Na tej podlagi SLK lažje obvladuje specifičnost geografskega območja, ki ji služi kot osnova za zbiranje gradiva. Hkrati območje v obliki interaktivnega zemljevida (z legendo za označitev pomembnih krajev, znamenitosti, ki služijo kot link za dostop do posebnih tematskih sklopov gradiva) uporabi za eno od osnov domoznanskega razdelka na spletni strani, z navedbo vseh občin, ki jih pokriva ter potrebnih podatkov (površina, št. prebivalcev, itd).

1.5. Koordinacija dejavnosti - mreženje

Osrednje območne knjižnice imajo v skladu z Zakonom o knjižničarstvu (2001), Pravilnikom o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003) in Pravilnikom o osrednjih območnih knjižnicah (2003) posebne zadolžitve, ki se med drugim nanašajo na koordinacijo zbiranja, obdelave in hranjenja domoznanskega gradiva za svoje območje. MKL kot osrednja območna knjižnica koordinira domoznansko dejavnost celotne osrednjeslovenske regije, za kar skrbi Služba za razvoj in območnost.

SLK skrbi za koordinacijo med območnimi enotami in njihovimi krajevnimi knjižnicami na ožjem domoznanskem območju MKL. Vsaka območna enota določi kontaktno osebo za domoznanstvo, ki skrbi za pretok gradiva in informacij iz lokalnega okolja krajevnih knjižnic v SLK, ki opravlja depozitarno vlogo za mrežo MKL.

2. OPREDELITEV VSEBIN ZA IZBOR DOMOZNANSKEGA GRADIVA

Čeprav je SLK že tradicionalno vzdrževala domoznansko dokumentacijo, kriterijev za izbor gradiva ni posebej opredeljevala, zato je pomembno, da v skladu s

potrebami uporabnikov strokovno določimo kriterije za uvrščanje gradiva v domoznansko zbirko.

V skladu s sprejetimi določili bo domoznanska zbirka SLK vključevala vse primarno gradivo, le v redkih izjemnih primerih tudi sekundarno domoznansko gradivo:

-primarno gradivo se vsebinsko nanaša na področje, dejavnost, tematski sklop, znano osebnost našega domoznanskega področja

-sekundarno gradivo je tisto, ki ga je napisal avtor, živeč na našem področju ali celo tisto, ki je bilo zgolj napisano, izdano, založeno na našem območju

-del domoznanske zbirke so lahko tudi zasebne knjižnice pomembnih osebnosti oz. zbiralcev, ki izhajajo iz našega območja

Razširitev izbora na sekundarno gradivo je mogoča v primeru priznanja pomembnemu posamezniku, ustvarjalcu, ki je značilno povezan z lokalno skupnostjo. Zasebne knjižnice imajo prav tako funkcijo osvetlitve lokalne skupnosti, ki ni zgolj kraj z določeno stopnjo razvoja – ta področja pomembno določajo ustvarjalni posamezniki.

Izbor gradiva poleg samega geografskega območja najpomembneje določa opredeljen namen zbirke, vsebinska določila, ki so sicer opredeljena, vendar nujno fleksibilna, živ organizem, ki zajema zgodovinski vidik in se hkrati prilagaja novemu dogajanju v lokalni skupnosti in povpraševanju uporabnikov.

Začetni vsebinski sklopi izbora domoznanskega gradiva v SLK:

A. LJUBLJANA

Mestna uprava, organizacije in službe

- delovanje občine, publikacije
- vodovod, kanalizacija, gasilci, elektrika, plinovod, žandarji in redarji

Šolstvo

- osnovne in srednje šole -nastanek in razvoj šol, šolska izvestja, šolski zborniki
- šolske zgradbe -arhitekti in zgodovinski okvir
- obrtniške in vajeniške šole
- nastanek in razvoj univerze
- študentsko življenje Ljubljane

Društva in organizacije (nastanek in razvoj, društveni dokumenti)

- gospodarska
- kulturna (in prosvetna)
- športna
- druga (neobičajna, razne asociacije)
- nevladne organizacije

Družabno življenje

- Zaprti krogi: razvoj družabnega življenja posameznih slojev, družbenih krogov, društveno življenje, prireditve ob koledarskih mejnikih, humanitarne prireditve), redutni plesi, črno bela reduta
  - Javne prireditve: plesi, tombole, koncerti, predstavitve)Tivoli, Lattermanov drevored, promenada, četvorka, karneval, Dedek Mraz, miklavževanje) festivali, gledališke predstave, obiski potujočih razstav in predstav (cirkuške, menažerija, etnološke in antropološke / sudanski Nube v Tivoliju)

Promet

- razvoj mestnega in primestnega prometa - cestna železnica, tramvaj, izvoščki, stolonoše, fijakerji, postreščki, avtobusni promet, železnica, železniška postaja, avtobusna postaja, prvi Codellijev avto, kolesarji, vinska trgovina, prevozi (parizerji, vozovi, kamioni) cestna mreža, gradnja obvoznic, mirujoči promet, sodobni problemi prometne ureditve mesta
- vodni promet: Ljubljana, Krakovčani, fakini, Trnovski pristan, današnji promet

Kultura

- nastanek in razvoj kulturnih ustanov (gledališče – nemško gledališče, potujoče igralske skupine, drama, opera, Mladinsko, Glej, galerije)
- razvoj knjižnic (društvene, samostanske, javne)
- pevski zbori
- subkultura
- kultura in politika

Šport

- nastanek in razvoj športa in športnih združenj, tekmovanja
- športni objekti (zgodovina, arhitekti)
- rekreacija meščanov, množični teki, tradicionalne prireditve (pohod ob okupirani Ljubljani)

Gospodarstvo, obrt in trgovina

- razvoj obrti (drobna obrt, cehi, znani obrtniki, krošnjariji)
- gostilničarji (nastanek gostiln, vinska trgovina, legalna in nelegalna gostišča, gostišča v župniščih)
- razvoj trgovine (zgodovinski pregled, ljubljanska tržnica, branjevke, Krakovčanke – solatarice, privatne, združne in državne trgovine)
- veliki industrijski sistemi (nastanek, stanje pred drugo vojno, po vojni in danes)
- Ljubljanski sejmi nekoč in danes, GR

B. LJUBLJANSKI MEŠČANI

Znane in pomembne osebnosti, njihov izvor, pomen za Ljubljano, njihovo delo.

Rodoslovje pomembnih ljubljanskih družin, njihova medsebojna prepletenost

Interaktivni zemljevid rojstnih ali bivalnih hiš

- **Obrtniki in industrialci**, katerih delo je pomembno vplivalo na razvoj Ljubljane in širše okolice
- **Kulturniki in ustvarjalci**, ki so zaznamovali kulturni razvoj mesta in države
- **Politiki in župani**, ki so pomembno zaznamovali razvoj mesta

C. RAZVOJ LJUBLJANSKE KOTLINE

- mostiščarji
- Emona
- srednji vek
- postopni razvoj mestnih četrti (Vič, Šiška...)

D. ŠIRŠE PRIMESTNO OBMOČJE

Gravitacijska središča, znamenitosti, naravni in kulturni spomeniki (intenzivno dopolnjeni po združitvi domoznanskih zbirk OE) kot so

- Brezovica
- Dobrova
- Črna vas
- Mali plac
- Iški vintgar
- Vodice...

Navedeni vsebinski sklopi za izbor domoznanskega gradiva služijo kot osnova za formiranje zbirk iz že obstoječega bogatega domoznanskega gradiva SLK (vezani letniki časnikov, stare monografije) ter kot osnova za bodoče pridobivanje

domoznanskega gradiva (ki hkrati povratno z aktualnimi dogodki tudi vpliva na dodajanje novih vsebinskih sklopov).

Stari časopisi in revije so prvi zapisi družbenega, političnega in kulturnega življenja in kot taki dragocen vir historičnega vidika domoznanskih zbirk. SLK je od predhodnic od leta 1901 nasledila obširno časopisno in revijalno zbirko, ki obiskovalcem omogoča takojšen in neposreden vpogled v novinarske zapise prelomnih zgodovinskih dogodkov in vsakdanjega življenja. Utrujeni vezani letniki medvojnega časopisja pričajo o tem, da je to živa, uporabljana zbirka. Podobno velja za nekdanji Laibacher Zeitung. V dnevnem in revijalnem tisku najdemo tudi prve kritiške odmeve na nove romane in pesniške zbirke, na gledališke predstave in umetniške razstave ipd. Zato je, denimo, povpraševanje po reviji *Dom in svet* konstantno. Izjemno vrednost prinašajo tudi aktualni časopisi. Splošne, družinske ali ženske revije (tako historične kot tudi aktualne) bolj ali manj zvesto zrcalijo tudi slog življenja in vrednote neke zgodovinske dobe, zato so pomemben vir današnjim preučevalcem t.i. zgodovine zasebnega življenja ali denimo položaja žensk in otrok v preteklosti in danes.

3. PRIDOBIVANJE

3.1. Smernice pridobivanja gradiva

Knjižnično gradivo pridobivamo na načine prejemanja obveznega izvoda, nakupa, zamenjave ali daru.

Obvezni izvod: V SLK prispe tisti del obveznega izvoda, ki ne ostane v KOŽ iz naslova območnosti. Nabavni knjižničar prispelo natančno pregleda in oddeli domoznanska in humanistična gradiva, ostalo vrne v MKL, kjer se preostala gradiva skladiščijo tri leta v skladu s predpisi, potem pa se razpošljejo slovenskim knjižnicam.

Nakup: monografije, serijske publikacije, večinoma pridobljene preko formalnega načina nabave s strani oddelka za nabavo MKL.

Zamenjava: določene monografije, serijske publikacije kot predmet zamenjave med knjižnicami bivše Jugoslavije in nekaterimi slovanskimi.

Dar: velika večina neformalno pridobljenih gradiv, zbornikov, drobnih tiskov, vse, kar subvencionira MOL in primestne občine, produkcija društev, kulturnih ustanov.

Za domoznanske potrebe je pomembno tudi razlikovanje med formalnim (utečeno nabavljanje preko založnikov, posrednikov, knjigarn) in neformalnim načinom pridobivanja (samoiniciativno iskanje gradiv, ki sama po sebi ne nastopajo vedno na formalnem knjižnem trgu): .

Neformalno: ker na način formalnega pridobivanja praviloma zajamemo le manjši del domoznanskega gradiva, je potrebno dati velik poudarek na neformalne postopke - gre za samoiniciativno nagovarjanje producentov domoznanskega gradiva, ki nastaja za zaključene interesne skupine. Brez poglobljenega dela na tem področju izgubimo velik del pomembnega domoznanskega gradiva, zahteva pa veliko angažiranega dela. SLK mora v skladu s smernicami (Domfest, 2009) v svojem okolju in pri producentih domoznanskega gradiva ustvariti in stalno krepiti prepoznavnost, funkcijo zbiratelja, hranitelja in promotorja njihovih rezultatov ustvarjanja. V ta namen je potrebno:

- organizirati lastno bazo potencialnih ponudnikov domoznanskega gradiva (na osnovi izpisa podatkov iz Poslovnega registra Slovenije pri AJPES. Ker je teh subjektov v Ljubljani neobvladljivo veliko, bomo seveda izvedli selekcijo in določili najpomembnejše, najznačilnejše)
- potencialne ponudnike nagovarjati po posameznih ciljnih skupinah (ustanove, podjetja, društva, organizacije lokalne skupnosti, civilna združenja, posamezniki) Izdelati terminski plan rednega obveščanja posameznih ciljnih skupin skozi leto (septembra poslati dopis v šolske knjižnice območja, vzpostaviti komunikacijski kanal z občinami, itd.)
- negovati horizontalno in vertikalno povezavo med območnimi enotami in krajevnimi knjižnicami, vključevanje knjižničarjev, ki so v manjših knjižnicah stalno v stiku z lokalnim okoljem.

S pomočjo v prejšnjem poglavju opredeljenih vsebinskih sklopov za izbor domoznanskega gradiva SLK nagovarja producente domoznanskega gradiva tako iz bogate lastne baze podatkov, ki jo bo izgradila, kakor tudi na podlagi informacij iz različnih medijev in občil, ki jih morajo vsi knjižničarji redno in poglobljeno spremljati.

Formalno: utečeni načini nakupa v knjigarnah, preko akviziterjev, katalogov, bibliografij in z obveznim izvodom. Formalno pridobivanje poteka centralno na nivoju MKL, kombinirano z ekspertno nabavo v okviru za to določenih finančnih sredstev in sledeč kriterijem pridobivanja, ki so pogoj za ohranitev humanističnega profila SLK, za omogočanje študijske čitalnice in za kvalitetno izgradnjo domoznanskih zbirk. Pri porabi finančnih sredstev je potrebno skrbeti za uravnoteženost humanističnega in domoznanskega vidika nabave, pri slednjem imajo prednost primarna domoznanska gradiva.

3.2. Pridobivanje domoznanskih gradiv

LEPOSLOVJE IN STROKA

- Vsa dela ustvarjalcev našega domoznanskega območja (kraj rojstva ali ustvarjanja) v vseh obdobjih.
- Biografije in avtobiografije, zlasti vseh pomembnih oseb domoznanskega območja, pomembnejše bibliografije, leksikoni ipd.

- Vsa primarna domoznanska gradiva različnih področij (ki se vsebinsko nanašajo na Ljubljano, so posvečena Ljubljani, prinašajo osebne poglede na Ljubljano), tudi, če je tak le en sestavni del monografije (eno poglavje posvečeno Ljubljani) na vseh nosilcih.
- Primarna domoznanska gradiva, posvečena pomembnejšim krajem na domoznanskem območju (spominska proza o Velikih Laščah...)

NEKNJIŽNO GRADIVO

- Razglednice, letaki, lepaki, plakati, koledarji, ki so pomembni za razumevanje kulturnega utripa Ljubljane in okolice
- Zapisi, ki prinašajo govorico in njene posebnosti, ljudske pesmi in plese Ljubljane
- Vsi zemljevidi Ljubljane

SERIJSKE PUBLIKACIJE

- Vsa občinska glasila primestnih domoznanskih občin, pomembnejše serijske publikacije tega področja, kakovostne šolske publikacije in raziskovalne naloge.
- Magistrske, doktorske disertacije, aplicirane na Ljubljano ali njene dele

3.3. Pridobivanje humanističnih zbirk

Kriteriji pridobivanja so načelne usmeritve, ki jih pri konkretnih nabavnih odločitvah upoštevamo v okviru trenutnih finančnih možnosti in ponudbe knjižnega trga. Temelj vsake humanistične zbirke sta beseda in misel oziroma književnost in delno filozofija. K temu moramo prišteti še zgodovino in umetnost, ki sta z njima tesno povezani. Skladno s tem načelom v SLK obstaja knjižna, časopisna, revijalna in neknjižna zbirka, ki je sicer široko zasnovana, vendar vsebinsko povezana, kjer se različne zbirke vzajemno dopolnjujejo. To pomeni, da knjižnica svojim obiskovalcem ne omogoča zgolj vpogleda v zakladnico slovenske književnosti, zgodovine in umetnosti, temveč jim daje na voljo tudi orodja, da to zakladnico strokovno poglobljeno tudi preučijo.

V nabavnih kriterijih za celotno MKL, ki se šele pripravljajo, bodo nabavni kriteriji podrobneje opredeljeni, doreči bo potrebno tudi, kolikšni deleži bodo odpadli na obvezni izvod in koliko na nakup v posameznih knjižnicah

LEPOSLOVJE

- Pomembna izvirna dela slovenskih pesnikov, pisateljev, esejistov in dramatikov.
- Prevodi slovenskih pesnikov, pisateljev, esejistov in dramatikov v tuje jezike
- Slovenski prevodi svetovnih klasikov, ki so pomembno vplivali in/ali še vplivajo na slovensko leposlovje

- Slovenski prevodi pomembnih sodobnih tujih pesnikov in pisateljev, s poudarkom na nagrajencih (npr.: Nobelovi nagrajenci in drugi)
- Izvirniki in prevodi najpomembnejših pisateljev in pesnikov iz območja bivše Jugoslavije, slovanskega sveta, še posebej nagrajencev

STROKA

Na podlagi statističnih podatkov o nakupu naslovov v SLK v letih 2008 in 2009 po UDK skupinah ugotavljamo, da je bila najmočnejše zastopana skupina 9, sledile so ji 7,8,3 in 1. Na podlagi tega bi osnovne smernice narekovale bodočo nabavo

V celoti:

- 9 – biografika, zgodovina (geografija – za področje Ljubljane)
- 7 – umetnosti (šport le za področje Ljubljane)
- 8 – jezikoslovje in lit. teorija, književnost

Delno:

- 3 – etnologija 39 (ostale vede le zelo pomembna dela oz. kar se nanaša na Ljubljano)
- 1 in 2 – le zelo pomembna dela in kar se nanaša na Ljubljano

SERIJSKE PUBLIKACIJE

- Slovenski in zamejski dnevniki in tedniki, ki so pomembni na regionalni ali državni ravni (npr.: Delo, Dnevnik, Večer, Primorske novice, koroške Novice ipd.)
- Pomembne, tehtne slovenske in zamejske (izbrane slovanske) splošne revije
- Slovenske in zamejske literarne in humanistične strokovne revije

4. OBDELAVA GRADIVA

Obdelava vsega formalno nakupljenega gradiva poteka v skupni službi za obdelavo v MKL. Darove in članke obdelujemo v SLK.

Bibliografska obdelava poteka po standardih COMARC in UNIMARC ter z upoštevanjem smernic skupine za bibliografsko obdelavo domoznanskega gradiva

Monografsko gradivo (in polpublicirano gradivo - raziskovalne, diplomske, magistrske naloge)

- Nakupljeno formalno in pridobljeno iz obveznega izvoda obdelajo in opremijo centralno v službi za obdelavo MKL in dostavijo v SLK
- Nabavljeno po neformalni poti in kot dar obdelamo v SLK

Serijske publikacije in zborniki

- obdeluje se centralno v MKL, razen tisto, ki ga prejemo kot dar

Neknjižno gradivo (notno, kartografsko, slikovno, razglednice, plakati, letaki)

- obdeluje se v SLK, po dogovoru deloma lahko tudi v nekaterih območnih enotah MKL. Hkrati z bibliografsko obdelavo poteka tudi skeniranje tistih gradiv, ki so za to primerna (zlasti razglednice, nekateri plakati, letaki...)

Sestavni deli (članki v serijah, prispevki v zbornikih)

- SLK bo samostojno obdelovala članke in izgrajevala nove informacijske zbirke za potrebe domoznastva.
- za to nalogo določeni knjižničarji si razdelijo naslove serijskih publikacij, iz katerih na podlagi vsebinskih kriterijev izbirajo in bibliografsko obdelajo članke. Za potrebe bibliografske obdelave izdelajo enoten nabor gesel in UDK-vrstilcev.
- Vse pomembnejše bibliografsko obdelane članke je potrebno sproti skenirati in OCR obdelati in vključiti v digitalno zbirko člankov, ki bo vsebovala celotno besedilo članka in metapodatke o članku.
- Prav tako je potrebno skenirati bazo bibliografsko obdelanih člankov (fotokopij), ki jih bomo fizično pridobili iz območnih knjižnic za nazaj in jih vključiti v digitalno zbirko člankov (po selektivnem postopku).

5. POSTAVITEV ZBIRK IN REFERENČNA DEJAVNOST

Ker SLK opravlja centralno domoznansko dejavnost za mrežo MKL, bo pregledala obstoječe domoznanske zbirke posameznih območnih knjižnic in jih pridružila svojim novim domoznanskim zbirkam. Kriterij zbiranja gradiva iz območnih knjižnic bo smiselnost, pomembnost za domoznansko območje in pri monografijah dejstvo, da SLK še nima nobenega izvoda tega naslova. Ko bo postopek pregledovanja in združevanja domoznanskih zbirk OE opravljen, bomo pričeli z izgradnjo novih domoznanskih zbirk v SLK.

5.1. Zbirke

SLK se je razvijala kot študijska knjižnica humanistične usmeritve, tako je organiziran pristop do gradiva in knjižnični prostor. Gradivo je v skladiščnem pristopu postavljeno po numerus currens, knjižnični prostor pa je izrazito čitalniško orientiran in ima malo kapacitet za postavitev gradiva, ki bi bilo takoj dostopno uporabnikom. Osnovna usmeritev je zato razvijanje virtualnih načinov dostopanja do gradiva, v manjši meri pa fizične zbirke.

S tem bo SLK dala svoj poseben doprinos k razvoju MKL kot hibridne knjižnice in posredovala čimveč uporabnih vsebin na splet.

- **Ljubljanka ali Labacensia:** fizična zbirka - najbolj pomembno in eminentno primarno gradivo o mestu, monografske publikacije, ki so zelo pomembne za kolektivni spomin mesta. Gre za reprezentativno domoznansko zbirko prestolnice, ki domuje v eni najlepše urejenih čitalnic mesta. Fizično bo zbirka zasedala obe stekleni vitrini (Dizmova kronika in drugi dragoceni tiski) ter nekatere izmed omar v zgornji čitalnici (slovarje in leksikone iz nekaterih omar bomo predstavili v spodnjo čitalnico ali v skladišče). Pri formaciji zbirke ne bo poudarek na količini, temveč na reprezentativnosti, zbirka ne bo obsežna, pač pa bo želela uporabnikom ponuditi na ogled najbolj pomembne monografije o Ljubljani.

- **Elektronski domoznanski katalog:** elektronska zbirka – zajema elektronske kataložne listke za vse primarno domoznansko gradivo (monografije, serije, polpublicirano gradivo, neknjižno, članki), ki ga ni mogoče fizično izločiti v posebno zbirko, pri formaciji zbirke bo poudarek na čimvečji popolnosti zajemanja. Elektronska zbirka je virtualna dopolnitev fizične Labacensie.

Namen zbirke je:

- eksplicitno poudariti in nazorno predstaviti množico ljubljanskega domoznanskega gradiva in gradiva o Ljubljani, ki ga hrani knjižnica;
- z ustrezno razvrstitvijo olajšati iskanje tovrstnega gradiva po tematskih, zgodovinskih in vrstnih parametrih;
- nagovoriti uporabnika s primerno obliko in ga z bibliografskimi podatki usmeriti k uporabi gradiva;
- podpirati in olajšati delo z domoznanskimi dokumenti. (Vsaj glede na izkušnje v praksi, ki kažejo, da uporabniki Cobissa v veliki večini uporabljajo le iskanje po naslovih ali avtorjih, kar seveda daje omejene rezultate.)
- dostopnost na domoznanski spletni podstrani

Vsebina in oblika:

Katalog bo na eni strani zajemal bibliografske podatke periodike Slovenske knjižnice, ki je izhajala in izhaja v Ljubljani, saj je taka periodika sama po sebi običajno dobra referenca za najrazličnejše domoznanske teme. Drugi razdelek bo namenjen bibliografskim podatkom gradiv o Ljubljani (*Ljubljana v dokumentih*). Vseboval bo posamezne rubrike (monografske publikacije; periodiko: časopise, revije, časniki, namenjeni Ljubljani; bibliografsko obdelane članke o Ljubljani in druge vrste gradivo). Vsaka rubrika bo

razvrščena po časovnem in tematskih parametrih, ki upoštevajo UDK klasifikacijo.

Katalog bo tehnično oblikovan kot vozlišče elektronskih (.htm) dokumentov, ki omogočajo dobro in enostavno vizualno oblikovanje ter navigacijo po dokumentih. Poleg navigacije bo v vozlišče vključen tudi iskalnik, ki bo omogočal iskanje po izbiri in želji uporabnika. Posamezni zadetek v obliki listkovnega bibliografskega opisa (z elementi vsebine), bo povezan z zadetkom na Cobissu, kar bo omogočilo tudi informacijo o gradivu v drugih knjižnicah.

Izvedba:

Katalog je po tehnični zahtevnosti primerljiv s kreiranjem spletnih strani. Zaradi velike količine podatkov, ki jih bo v potrebno vnašati v katalog, po izkušnjah predvidevamo vsaj pol leta dela, glede tehničnimi podrobnosti izdelave bo potrebno sodelovanje s službo za informatiko MKL.

- **Virtualne domoznanske vsebine – tematski sklopi:** digitalizirana gradiva v obliki polnih besedil, spremljana s slikovnim gradivom, organizirana po predlaganih vsebinskih sklopih, čimbolj pestro predstavljena, linki navezani na interaktivne zemljevide, genealogije družin, itd.

Obe zbirki bosta sestavna dela domoznanske podstrani na spletni strani MKL. Določeni tematski sklopi in digitalizirana gradiva fizičnih razstav in zanimivih publikacij pa bodo sproti vneseni na portal Kamra, kar bomo sproti planirali za vsako leto posebej. (Plan digitaliziranih vsebin za leto 2010 je v prilogi 2)

- **Skenirani članki,** dostopni uporabnikom SLK na računalnikih v knjižnici. Ko bo rešeno vprašanje avtorskih pravic, se bodo pridružili domoznanskemu kotičku na spletni strani. Zato je smiselno, da so strukturirani po enakih tematskih sklopih. Gre za nadaljevanje digitalizacije člankov, kakor smo jo zastavili v OE Vič, dodali ji bomo zbrane fotokopirane hemeroteke člankov vseh OE, ki jih formirajo praviloma od leta 1993. V razvoju bomo dodajali tudi primerne članke iz starejših serijskih publikacij iz fonda SLK ter seveda sprotno gradivo.
- **Ljubljanska subkultura:** sodobna zbirka aktualnih podatkov in informacij, ki nagovarja študentsko, mlado populacijo, pomemben del prebivalstva Ljubljane in članstva SLK. Delo nevladnih neprofitnih kulturnih društev in skupin ima v Ljubljani zavidljivo dolgo tradicijo in dosega visoko kvalitetno raven. Uveljavljene akterje po našem izboru (KUD Trnovo, Škuc, Metelkova...) povabimo k sodelovanju in zbiranju aktualnega in »zgodovinskega« gradiva, biltenov, lepakov. Hkrati se tem informacijam lahko pridružijo društva študentov, študentski servisi, ki zaokrožijo ponudbo tistih informacij, ki zanimajo študentsko populacijo. Zbirka bi morda vključevala displej ali LCD ekran v hodniku pred klepetalnico, ki bi uporabnikom knjižnice ponujal aktualne informacije o kulturnih prireditvah, srečanjih, zaposlitvah, možna je tudi navezava z Borzo dela v okviru MKL.

5.2. Referenčna dejavnost in izposoja

Na področju izposoje bo potrebno prevetriti knjižno zalogo v smislu pregledovanja kriterijev za izposajo na dom in v čitalnici, s težnjo, da si uporabniki SLK kljub močnim čitalniškimi kapacitetam lahko čimveč gradiva izposodijo tudi na dom.

6. PRIREDITVENA – PROMOCIJSKA DEJAVNOST

Že v uvodu je bilo rečeno, da je domoznanstvo paradni konj knjižnice, zato je potrebno prireditveni dejavnosti in promociji nasploh posvečati veliko pozornosti. Izvajali bomo posebne promocijske aktivnosti v smislu povečevanja mreže aktivnih članov, doseganja neuporabnikov knjižnice (oglaševanje v študentskih biltenih, na raznih oddelkih FF in FDV, na raznih spletnih straneh). Za promocijo posebnih dejavnosti SLK in širše MKL kot pomembnega dejavnika kulturnega utripa Ljubljane bomo zastavili program prireditev, ki bo imel ambicijo vzdrževati takšen profil dejavnosti, ki se bo sčasoma »prijel« ter potekal skozi daljše časovno obdobje, pridobil tradicijo. V ta namen se bo potrebno intenzivno povezovati z zunanjimi dejavniki - s sorodnimi institucijami, ustvarjalci in intelektualci.

6.1. Prireditve

6.1.1. Ciklične prireditve v dvorani

Uvedba cikla prireditev, ki bi se ponavljale na nek fiksiran dan v mesecu. Optimalno bi bilo (če bi to dopuščale kadrovske in finančne kapacitete), da bi vzdrževali dva vzporedna cikla, domoznanskega in humanističnega, pri čemer bi se morda v nekaterih primerih celo vsebinsko delno prekrivala. Prireditve bi bile zasnovane tako, da bi sicer vključevale zunanje sodelavce, vendar z aktivnim angažmajem (moderiranje, vodenje) iz SLK.

- Domoznanski cikel bi se posvečal vsebinam, povezanim z mestom in morda nekaterimi izstopajočimi etnografskimi, zgodovinskimi in podobnimi vsebinami. Navezoval bi se na sodelovanje raziskovalcev ljubljanskega življenja nekoč in danes, Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete, sodelovanje z muzeji, arhivi, galerijami, društvi, itd. Hkrati bi bilo dobro tudi aktivno sodelovanje z drugimi slovenskimi knjižnicami z močno domoznansko orientacijo in izmenjava prireditev z njimi
- Humanistični cikel bi gostil predavatelje z raznih humanističnih univerzitetnih oddelkov tudi iz mlajših univerz države, ki bi zainteresirani javnosti (študentom, mladim raziskovalcem, vabljenecem) predstavljal svoje delo, izsledke raziskav ali ustvarjalce humanistične misli pri nas. Koristno bi bilo, če bi si za poseben dolgoročen fokus SLK določili (velikokrat zapostavljene) slovenske literarne ustvarjalce in poskušali sčasoma SLK (in širše MKL) formirati kot ustanovo, ki daje promocijsko zavetje slovenskim

pisateljem in njihovim založnikom. V ta namen bi bilo potrebno intenzivno skupno delo s službo za prireditve na MKL, zlasti glede obveščanja medijev, skrbi za dobro obiskanost. K sodelovanju bi skušali pritegniti slaviste in literarne kritike, Društvo slovenskih pisateljev, regionalna pisateljska in kulturniška društva, revijo Bukla.

- Pospeševanje branja in poznavanja slovanskih avtorjev: sodelovanje s Forumom slovanskih kultur – mednarodno ustanovo, ki promovira slovanske kulture ne tujem s strateškim ciljem postaviti slovanske avtorje ob bok germanskim in romanskim

Nekateri idejni osnutki, ki jih bomo poskušali realizirati na tem področju, so npr.:

- Cikel razstav Ljubljana v slovenski književnosti (avtor Andrijan Lah)
- Ljubljana na karticah in v filateliji (avtor Janko Štampfl, redni pisec podlistka o filateliji v Dnevniku, strokovnjak na svojem področju)
- Cikel predavanj o ljubljanskih obrtnikih (izdajatelj revije Vse je zgodovina)
- Cikel pogovorov o Ljubljani nekoč (npr. Janez Kajzer, Damjan Ovsec)
- Cikel literarnih večerov (DSP)
- Okrogla miza o dilemah naše spreminjajoče se navezanosti na slovanski svet

6.1.2. Razstave

Tovrstne dejavnosti ohranjajo visok kvalitetni nivo, ki ga je SLK že razvila dosedaj. Tematski in terminski plan se pripravlja letno.

- tematske razstave v preddverju so pripravljene tako, da pokrivajo neko domoznansko (humanistično) tematiko na tak način, da se po podrtju razstave lahko preselijo v virtualni svet Kamre, spletne strani MKL (glej prilogo 2). Težili bomo k temu, da se velika količina dela, ki je vložena v pripravo tematske razstave čimbolj izkoristi na ta način, da se pripravi uvodno predavanje ob odprtju razstave, ki razstavljene materiale poglobljeno predstavi in poskrbi za večjo medijsko pozornost. Zbrane vsebine, ki predstavljajo obdelavo nekega tematskega sklopa, bi izdali v letni številki domoznanske serijske publikacije.

6.1.3. Strokovne prireditve

Ko bo Center za domoznastvo vzpostavil svoje temelje in zbirke ter dosegel nekaj delovnih rezultatov, bo novo pridobljeno »dodano vrednost« predstavil strokovni javnosti v primerni obliki: bodisi kot izobraževalno delavnico za druge domoznance,

bodisi kot letno srečanje na vsakič drugo domoznansko temo, pri čemer bodo to lahko skupni projekti s službo za območnost.

6.2. Publiciranje

6.2.1. Drobni tiski

V rednih časovnih presledkih je potrebno pripravljati kvalitetnejše (po možnosti v tiskarni natisnjene) promocijske drobne tiske, s katerimi bomo predstavljali domoznansko dejavnost in delovanje SLK. Z njimi bomo

- dosegali prepoznavnost SLK znotraj MKL in povečevali obisk tistih uporabnikov, ki so že člani katere izmed knjižnic v MKL
- promovirali domoznansko dejavnost izven MKL oz. vzporedno z drugimi njenimi dejavnostmi (Festivali in bazarji, na katerih nastopa MKL, itd...)
- obvestili uporabnike o novi strokovni usmeritvi SLK (informativna brošurica do pomladi 2010)

6.2.2. Projekt: zbornik

Vzporedno z delom za vzpostavljanje domoznanskih zbirk bomo ob pregledovanju domoznanskih gradiv, ki jih knjižnica že premore, pripravili obsežnejšo publikacijo – zbornik o dragocenih in zanimivih domoznanskih gradivih. Z zbornikom bi tudi uradno postavili temelje novega Centra za domoznansko dejavnost (predvidoma v letu 2011, ko je 110 obletnica ustanovitve neposredne predhodnice Slovenske knjižnice). Dodatna aktivnost s tem v zvezi bo iskanje sponzorjev, angažiranje oblikovalca.

6.2.4. Strokovno in poljudno publiciranje, domoznanska serijska publikacija

Vzporedno s snovanjem domoznanskih zbirk in načrtovanjem novih storitev je potrebno sodelavce vzpodbujati k strokovnemu objavljanju svojega dela, aktivnemu sodelovanju v strokovnih serijskih publikacijah in na srečanjih.

Izvajanje zanimivih prireditev in literarnih večerov omogoča zainteresiranim sodelavcem, da pripravijo članke za širšo javnost, ki bi poročali o dogodku ali predstavljal npr. ustvarjalca, ki mu je bil dogodek posvečen – revije, kulturne publikacije, spletne strani.

Domoznanske razstave in z njimi povezana predavanja tvorijo zanimive vsebinske sklope, ki zahtevajo veliko priprav in vloženega dela. Čeprav so predstavljeni kasneje tudi v obliki virtualnih razstav ali »zgodb« v okviru Kamre, to praviloma niso trajni zapisi. Zato bi iz že zbranega materiala, predavanj in zbranih bibliografij na določeno temo lahko z majhnimi stroški izdali vsako leto eno številko domoznanske serijske publikacije MKL, ki bi služila kot referenčni vir in sčasoma ponujala bogat nabor raznovrstnih domoznanskih vsebin na temo Ljubljane.

7. SODELOVANJE

Že v uvodu smo zapisali, da se domoznanska dejavnost v glavnem mestu prekriva z delom več ustanov in smiselno je sodelovanje z njimi glede prireditvene dejavnosti, organizacije predavanj in razstav, itd. Glede izgradnje zbirk bomo sodelovali z vsemi, ki ustvarjajo in izdajajo domoznansko gradivo, prav tako tudi z društvi narodov bivše Jugoslavije in nekaterih slovanskih narodov, ki bi želela posredovati pomembnejšo knjižno produkcijo v svojem jeziku. Hkrati je potrebno nastopati na več spletnih portalih, da bi učinkoviteje dosegli uporabnika. Poleg domače spletne strani, kjer bomo skrbeli za virtualne razstave, interaktivne zemljevide, elektronske kataloge, bosta to seveda Kamra (zaključene vsebine v obliki Domoznanskih zgodb) in d.lib (digitalizacije določenih serijskih publikacij, za katere se bo pokazal interes).

Aktivno se bomo vključevali kot partnerji v projekte, kot je EOD (*eBooks on Demand*), ki se izvaja s sredstvi evropskega programa Kultura, in je nadaljevanje projekta *Digitisation on demand* (eTEN). Projekt omogoča širitev evropske mreže knjižnic pri nujenju storitve digitalizacije starejših knjig po naročilu. Ta storitev ni brezplačna, vendar je njena cena primerljiva s ceniki fotokopiranja, SLK pa je hkrati zainteresirana, da uporabnikom dragocena, redka ali kako drugače težje dostopna gradiva ponudi tudi po tej poti.

Ne nazadnje bo potekalo intenzivno sodelovanje SLK - Centra za domoznanstvo in humanistične zbirke z vsemi območnimi enotami MKL, prizadevali si bomo, da bo čimveč pripravljenih razstav zaokrožilo po knjižnični mreži, sodelovanje bo potekalo tudi na nivoju skupnega pripravljanja prireditev. S Knjižnico Bežigrad, ki domuje v isti stavbi, je sodelovanje potekalo že dosedaj in se bo nadaljevalo tudi v bodoče, saj gre za dopolnjevanje ponudbe dveh knjižnic različnih usmeritev, ki uporabniku lahko prinese velike koristi. Vsako leto bomo pripravljali različne skupne projekte in prireditve, ena od teh bo že oktobra 2010, ob 10. obletnici skupne vselitve v novo stavbo.

8. ZAKLJUČEK

Organizacijska shema v SLK zajema vse zaposlene. Ti so za to delo primerno izobraženi in strokovno usposobljeni. Domoznansko delo omogoča ustvarjalne delovne izzive in pridobivanje ter vzdrževanje strokovnih katalogizatorskih licenc. V nadaljnjih planih pa bo potrebno načrtovati dodatne zaposlitve ter izobraževanja na področju informacijske tehnologije na splošno, izgradnje in dopolnjevanja spletnih vsebin, veščin, potrebnih za digitalizacijo in strokovnih smernic za njeno pripravo.

Pripravili:

mag. Teja Zorko, vključujoč vsebinske in podatkovne prispevke kolegov:

Pabla Juana Fajdige (podrobna razdelitev kriterijev nabave in idejne usmeritve prireditvene dejavnosti)

Kristine Košič Humar (elektronski domoznanski katalog)

Nele Križnik Primožič (osnovni kriteriji formalne nabave gradiva),

Jurija Primožiča (vsebinski sklopi domoznanskega izbora, razdelitve),

Maše Šipič (seznam zbirk)

VIRI:

Domfest: 1. festival domoznanstva, smernice delovnih skupin za domoznanstvo. (2009). Koper: Osrednja knjižnica Srečka Vilharja

Filo, Breda: Domoznanska zbirka in domoznanske informacije, Knjižnica, 1982, št. 3-4

Local studies libraries. Library Association guidelines for local studies provision in public libraries. (2002). London: Library Association Publishing

Novljan, S. (2005). Domoznanska zbirka: neizkoriščene možnosti? Knjižnica, 49 (3)

Reid, P. (2003). The Digital Age and Local Studies. Oxford: Chandos Publishing

Resman, S. (2005). Digitalna domoznanska zbirka. Knjižnica, 49 (3)

Zakon o knjižničarstvu. (2001). Uradni list RS, XI (87)